

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/193/2022
Identifikačné číslo spisu:	6112219901
Dátum vydania rozhodnutia:	24.10.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Zemková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:6112219901.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ J.. Q. X., narodeného XX. Q. XXXX, B. B. XX, A. A., 2/ J.. W. R., narodeného XX. Q. XXXX, B. B. XX, A. A., 3/ J.. V. C., narodeného XX. P. XXXX, B. B. XX, A. A., 4/ V. V. B., narodenej XX. V. XXXX, B. B.Á. XX, A. A., 5/ J.. T. K., narodeného XX. P. XXXX, C. S. K. XXXX/XX, A. A., 5a/ P. K., narodenej XX. Y. XXXX, C. S. K.Á. XXXX/XX, A. A., 6/ V. K., narodeného XX. P.Í. XXXX, K. XXXX/XX, A. A., 7/ J.. P. K., narodeného XX. P. XXXX, K. XXXX/XXB, A. A., 7a/ Q.. F. K., narodenej XX. N. XXXX, K. XXXX/XXB, A. A., 8/ Q.. M. Y., narodenej XX. H. XXXX, S.Á. XX, V. - W., 9/ J. S., narodeného XX. V. XXXX, G. XX, A. A., 9a/ K. S., narodenej XX. B. XXXX, G. XX, A.Á. A., 10/ K. V., narodenej XX. H.T. XXXX, Ž.F. XXX, 11/ D. V., narodenej XX. P. XXXX, trvale bytom B. XX, A. A., toho času bytom E. XX, XXXX D. B. - S., S., 12a/ M. D., narodenej XX. F. XXXX, Z. B. XXXX/XX, W., 12b/ Q. D., narodeného X. H. XXXX, N. M. XXXX/X, T., 12c/ P.P. D., narodeného X. Q. XXXX, Z. B. XXXX/XX, W., 12d/ W. D., narodeného XX. B. XXXX, N. M. XXXX/X, T., 12e/ V. D., narodeného XX. Q. XXXX, Z. B. XXXX/XX, W., 13/ V. S. B., narodeného XX. B. XXXX, N. X. XX, A. A., 14/ J.. W. C., narodeného XX. F. XXXX, S. W. X, A. A., 14a/ K. C., narodenej XX. Q.N. XXXX, S. W. X, A. A., 15/ W. Y.Š., narodeného XX. H.T. XXXX, R. XX, A., 16/ J.. P. W., narodenej XX. N. XXXX, B. B.N. XX, A. A., 17/ dedičia W. K., narodeného XX. H. XXXX, V. X, A. A., 17a/ F. K., narodenej XX. Q. XXXX, V. X, A. A., 18/ V. W. W., narodeného XX. Q. XXXX, B. XXXX/XX, A., 18a/ V. W., narodenej XX. P. XXXX, V. T. XX, D., 19/ L. K., narodeného XX. Q. XXXX, F. S. XX, 20/ V. W., narodeného XX. Y. XXXX, B. B. XXXXX/XX, A. A., žalobcovia 1/až 6/, 8/ až 9a/, 13/, 16/, 17a/ a 19/ zastúpení advokátom Mgr. Róbertom Antalom, Kláry Jarunkovej 2, Banská Bystrica, proti žalovaným 1/ J. V., narodenému XX. Q. XXXX, B. B. XXXX/XX, A. A., 2/ V. V., narodenému XX. Q. XXXX, B. XXXX/X, A. A., obaja zastúpení advokátskou kanceláriou Aequitas s.r.o., Dolná 19, Banská Bystrica, IČO: 36 628 841, o zriadenie vecného bremena, vedenom na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 13C/200/2012, o dovolaní žalovaných 1/ a 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 17Co/127/2016 z 20. decembra 2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 17Co/127/2016 z 20. decembra 2018 a rozsudok Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 13C/200/2012-501 z 29. októbra 2015 z r u š u j e a v e c v r a c i a súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

Uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 13C/200/2012-568 z 25. marca 2019 a uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 17Co/53/2020-707 zo dňa 21. októbra 2020 z r u š u j e a v e c v

r a c i a súdu prvej inštancie na ďalšie konanie o náhrade trov konania.

Uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 13C/200/2012-808 z 21. februára 2022 a uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 13C/200/2012-839 zo dňa 27. apríla 2022 z r u š u j e.

Odôvodnenie

Rozhodnutie súdu prvej inštancie

1. Okresný súd Banská Bystrica (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom č. k. 13C/200/2012-501 z 29. októbra 2015 (ďalej len „rozsudok súdu prvej inštancie“ alebo „rozsudok okresného súdu“) prvým až tretím výrokom zriadil bezodplatné a časovo neobmedzené vecné bremeno v prospech podielových spoluvlastníkov vodohospodárskych diel „SO 001 - ČOV, SO 002 - vodovod, SO 003 - splašková kanalizácia, SO 004 - tlaková kanalizácia, SO 006 - kanalizačné domové prípojky“ pre stavbu „M. Š. - B. B.Á.“ v tam uvedenom znení a štvrtým výrokom rozhodol o trovách konania.

2. Súd prvej inštancie rozsudok odôvodnil právne § 151n ods. 1 a 2, § 151o, § 151o ods. 3 § 136, § 139 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „Občiansky zákonník“).

3. Na základe vykonaného dokazovania mal okresný súd za preukázané, že žalobcovia sú spoluvlastníkmi nehnuteľností, a to vodohospodárskych diel označených ako SO 001 - ČOV, SO 002 - vodovod, SO 003 - splašková kanalizácia, SO 004 - tlaková kanalizácia a SO 006 - kanalizačné domové prípojky pre stavbu „M. Š. - B. B.“. Vodohospodárske diela (ďalej tiež „vodné stavby“ aj „ČOV“) sú postavené na parcele registra „C“ KN č. 2310/16, ktorého vlastníkami sú žalovaní v podiele 1-ice. Výbudovaná elektrická prípojka čističky odpadových vôd je vedená od objektu čističky odpadových vôd až k pripojovaciemu bodu na verejnú rozvodovú sieť elektrickej energie cez pozemky, ktoré sú označené ako parcely registra „C“ č. KN 23108/5, 2310/6, 2310/8, 2310/10, 2310/14, 2310/16, 2310/22, 2310/26, 2310/28, 2310/33, 2310/37. Tieto nehnuteľnosti vlastnícky patria buď do podielového spoluvlastníctva žalovaných 1/ a 2/, resp. do výlučného vlastníctva žalovaného 2/.

4. Súd prvej inštancie mal za preukázané, že prístup vlastníkov, resp. spoluvlastníkov k stavbe nie je možné zriadiť inak ako zriadením vecného bremena. Riadne užívanie vodnej stavby čističky odpadových vôd je možné len potom, čo bude zriadené takéto vecné bremeno a táto bude sprevádzkovaná s tým, že spoluvlastníkom tohto vodného diela bude umožnené je prepojiť aj k elektrickej energii. Tým bolo podľa okresného súdu naplnené kritérium vzťahujúce sa k vecnému bremenu, aby vlastník pozemku bol obmedzovaný čo najmenej a vlastník stavby mohol túto stavbu riadne užívať.

5. Okresný súd rozhodol o bezodplatnom vecnom bremene z dôvodu, že žalovaní 1/ a 2/, respektíve ich právny predchodca v čase, kedy udelili súhlas pre stavbu čističky odpadových vôd na svojej nehnuteľnosti si museli byť vedomí toho, že pokiaľ takýto súhlas je daný, budú musieť aj v budúcnosti umožniť prístup k tejto stavbe za účelom nielen jej prevádzkovania, ale aj prípadných opráv a rekonštrukcií.

Rozhodnutie odvolacieho súdu

6. O odvolaní žalovaných 1/ a 2/ rozhodol Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) rozsudkom sp. zn. 17Co/127/2016 z 20. decembra 2018 (ďalej len „rozsudok odvolacieho súdu“ alebo „rozsudok krajského súdu“), ktorým prvým výrokom rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a druhým výrokom žalobcom 1/ až 20/ nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

7. V odôvodnení konštatoval, že okresný súd vykonal vo veci rozsiahle dokazovanie, rozhodol správne a

rozsudok odôvodnil dostatočne výstižne a zrozumiteľne v súlade so zákonnými požiadavkami.

8. K námietke žalovaných o nedostatku aktívnej vecnej legitímácie žalobcov odvolací súd konštatoval, že žalobcovia ako podieloví spoluvlastníci vodohospodárskych stavieb vykonávajú práva spoluvlastníkov podľa § 136 a § 139 Občianskeho zákonníka a väčšina spoluvlastníkov súhlasila s podaním žaloby, preto je žaloba podaná v súlade s procesným právom.

9. K ďalšej námietke žalovaných, že vodohospodárska stavba je čierna stavba, ktorá má byť odstránená, preto nie je potrebné k nej zriaďovať vecné bremeno a žalobcovia majú aj iné právne možnosti v Občianskom zákonníku a aj v zákone č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon), (ďalej len „vodný zákon“), odvolací súd označil tieto tvrdenia za nepreukázané a uviedol, že čistička odpadových vôd v predmetnom konaní je stavba postavená na základe stavebného povolenia a od jej výstavby do marca 2012 bola v skúšobnej prevádzke. Zo spisu nevyplyva, že by na príslušnom úrade prebiehalo konanie o odstránení tejto stavby. Za nepodstatné označil odvolací súd tvrdenia žalovaných, že žalobcovia majú možnosť prístupu k stavbám cestou vodného zákona a Občianskeho zákonníka. Tvrdenia žalovaných o nahrádzaní stavebného konania súdnym konaním, označil odvolací súd ako bez významu, pretože práve žalovaní bránia svojim prístupom k ukončeniu stavebného konania kolaudáciou.

10. K námietke žalovaných, že okresný súd zriadil vecné bremeno bez finančnej náhrady, odvolací súd uviedol, že okresný súd správne a výstižne vysvetlil svoje myšlienkové pochody, ktoré ho viedli k rozhodnutiu o zriadení vecného bremena bez náhrady a odvolací súd sa s jeho dôvodmi v plnom rozsahu stotožnil. Krajský súd doplnil, že bolo potrebné zaoberať sa skutočnosťou, či zriadenie cesty môže žiadať aj ten, kto sa zbavil prístupu ku stavbe hrubou nedbalosťou. Žalobcovia, respektíve ich právni predchodcovia zakúpili pozemky sa stavbu rodinných domov od právneho predchodcu žalovaných s príslubom zabezpečenia sietí v podobe vybudovania spoločnej vodnej stavby, čo aj splnil. Vzhľadom na neskôr zhoršené vzťahy došlo k súdnym sporom. Odvolací súd ustálil, že právny predchodca žalovaných udelil súhlas na stavbu čističky odpadových vôd na jeho pozemkoch a aj sám zrealizoval túto stavbu. Zaisťovanie užívania stavby je v záujme nielen žalobcov a žalovaných ako spoluvlastníkov, ale aj vo verejnom záujme, pretože neužívaná a neudržiavaná stavba môže byť zdrojom rôznych emisií a zdrojov ohrozenia životného prostredia. Po zvážení všetkých okolností krajský súd dospel k záveru, že v predmetnom prípade existujú mimoriadne podmienky pre nepriznanie finančnej náhrady za zriadenie vecného bremena vychádzajúc aj z odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie.

Dovolanie žalovaných 1/ a 2/

11. Proti predmetnému rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalovaní 1/ a 2/ (ďalej aj „dovolatelia“), ktorého prípustnosť aj dôvodnosť vyvodzovali z § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) navrhujúc rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

12. K dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP uviedli, že odvolací súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v otázke možnosti zriadenia vecného bremena in rem v prospech vlastníkov vodných stavieb. Podľa dovolateľov z rozsudku súdu prvej inštancie ani z rozsudku odvolacieho súdu nie je zjavné, akým spôsobom sa vysporiadali so skutočnosťou, že vecné bremeno in rem v prospech každodobého vlastníka možno zriaďovať výlučne v prospech vlastníka nehnuteľností, čo vyplýva z § 151n ods. 1 druhá veta Občianskeho zákonníka. Vecné bremeno možno v prospech každodobého vlastníka zriaďovať výlučne v prípade, pokiaľ sú predmetné stavby nehnuteľnosťami v zmysle Občianskeho zákonníka, pričom vodné diela nemožno označiť za nehnuteľnosti v zmysle ustanovení Občianskeho zákonníka. Súdy oboch inštancií vyriešili právnu otázku v prospech možnosti zriaďovať vecné bremeno na vodné stavby, ale podľa dovolateľov nie sú nehnuteľnosťami v zmysle Občianskeho zákonníka, a preto tento názor považovali za nesprávny. Ako ustálenú rozhodovaciu prax, od ktorej sa odvolací súd mal odkloniť označili rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Cdo/40/2008.

13. Podľa dovolateľov rozsudok odvolacieho súdu závisel aj od vyriešenia právnej otázky, či možno rozhodnutím súdu zriadiť vecné bremeno v takom znení ako rozhodol súd prvej inštancie. Súd oboch inštancií nesprávne posúdil zriadenie vecného bremena spočívajúceho v práve užívania a prevádzkovania vodnej stavby, obnovenia, prevádzky, opráv, údržby a prípadného odstránenia elektrickej prípojky. Podľa dovolateľov si súdy nemohli prisvojiť oprávnenie takto rozhodnúť, a to ani podľa § 151o ods. 3 Občianskeho zákonníka a v tejto súvislosti poukázali na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/221/2010 a 5Cdo/410/2013.

14. Za ďalšiu právnu otázku, od ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu dovolatelia označili otázku nemožnosti zabezpečenia prístupu k stavbe inak a dôvodnosť zriadenia vecného bremena práva prechodu a prejazdu rozhodnutím súdu v prípade, keď vlastník stavby má možnosť zabezpečiť si prístup k stavbe na základe iného práva, a to na základe zákonného oprávnenia vyplývajúceho mu z § 54 ods. 1 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vodách“) ako vlastníčkovi stavby? Dovolatelia nesúhlasili s poskytnutým riešením odvolacieho súdu, ktorý napriek zákonnému oprávneniu prístupu k stavbe podľa zákona o vodách toto nepovažoval za dostačujúce na preukázanie skutočnosti, že prístup k stavbe možno zabezpečiť aj inak, čo je zákonná požiadavka zriadenia vecného bremena podľa § 151o ods. 3 Občianskeho zákonníka. V tejto súvislosti poukázali na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5MCdo/18/2011.

15. K dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP dovolatelia poukázali na problematiku vecného bremena zriadeného súdom bezodplatne, respektíve bez nároku na odplatu za zriadenie vecného bremena, pričom položili tieto právne otázky:

- Je za mimoriadnych okolností možné nepriznať povinnému finančnú náhradu za zriadenie vecného bremena podľa ustanovenia § 151o ods. 3 Občianskeho zákonníka súdom;
- Pokiaľ za mimoriadnych okolností možno náhradu nepriznať, je takouto mimoriadnou okolnosťou odôvodňujúcou nepriznanie finančnej náhrady za zriadenie vecného bremena podľa ustanovenia § 151o ods. 3 Občianskeho zákonníka súdom existencia verejného záujmu?; alebo
- Je takouto mimoriadnou okolnosťou odôvodňujúcou nepriznanie finančnej náhrady za zriadenie vecného bremena podľa ustanovenia § 151o ods. 3 Občianskeho zákonníka súdom skutočnosť, že v čase vybudovania stavby udelili vlastníci pozemku súhlas s vybudovaním stavieb za vopred dohodnutých podmienok?

16. V dovolaní dovolatelia poukázali na právnu teóriu, ktorá sa zhoduje v tom, že vecné bremeno práva prechodu a prejazdu možno zriadiť rozhodnutím súdu len za náhradu. Hoci § 151 ods. 3 Občianskeho zákonníka zriadenie vecného bremena explicitne neviaže na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva, je toto právo potrebné vykladať v súlade s čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 11 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd. Podľa dovolateľov odvolací súd nesprávne posúdil nepriznanie náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva, ktoré odôvodnil verejným záujmom, pričom pri analogickom použití obmedzenia vlastníckeho práva vo verejnom záujme pri vyvlastnení len za náhradu, by aj za zriadenie vecného bremena mala byť podľa dovolateľov priznaná odmena. Odvolací súd zároveň odôvodnil bezodplatné zriadenie vecného bremena existenciou mimoriadnych podmienok, podľa dovolateľov v tejto otázke odvolací súd vychádzal z nesprávneho právneho záveru z dokazovania, že právny predchodca žalovaných udelil v prospech žalobcov súhlas s vybudovaním vodohospodárskych diel.

17. K dovolaniu žalovaných sa vyjadrili žalobcovia, ktorí uviedli, že rozsudok súdu prvej inštancie ako aj odvolacieho súdu považujú za vecne správne a spravodlivé rozhodnutia. K prvému dovolaciemu dôvodu uviedli, že z jednotlivých výrokov súdu, ktorými zriadil vecné bremena v prospech spoluvlastníkov vodohospodárskych diel nepochybne vyplýva, že ich obsah sa viaže výhradne k čističke odpadových vôd, t. j. stavba SO 001 - ČOV, ktorá je nehnuteľnosťou v zmysle Občianskeho zákonníka. Vo vzťahu ku ktorejkoľvek ďalšej vodovodnej stavbe nespĺňajúcej definíciu nehnuteľnosti podľa Občianskeho zákonníka žalovaným žiadne povinnosti nevyplývajú.

18. K druhému dovolaciemu dôvodu žalobcovia uviedli, že ho považujú za nedôvodný. Elektrická prípojka nie je samostatnou stavbou, ale súčasťou stavby, ktorej pripojenie na elektrickú rozvodnú sieť zabezpečuje. Ak súd zriadil vecné bremeno v prospech žalobcov k stavbe SO 001 - ČOV, ktorá je nehnuteľnosťou, potom sa toto vecné bremeno vzťahuje na všetky súčasti tejto stavby.

19. K tretiemu dovolaciemu dôvodu žalobcovia uviedli, že je zarážajúce, že žalovaní poukazujú na § 54 zákona o vodách, z ktorého vyplýva ich zákonná povinnosť voči spoluvlastníkom vodohospodárskych stavieb, ktoré dlhodobo ignorujú.

20. K štvrtému dovolaciemu dôvodu uviedli, že bezplatné zriadenie vecného bremena považujú za správne a spravodlivé. Je potrebné, aby v tejto otázke konajúce súdy prihliadli na skutkovú aj právnu stránku prejednávanej veci. Stavbu SO 001 - ČOV vybudoval otec žalovaných výlučne z finančných prostriedkov právnych predchodcov žalobcov, a to na svojom pozemku s tým, že po vybudovaní a skolaudovaní budú odovzdané do majetku a prevádzky „vodárňam“. To však nesplnil a začal prevádzkovať ČOV vo vlastnom mene a na svoj účet a celkom mimo regulovaných cien ÚRSO. Zriadením vecného bremena nedochádza k žiadnemu faktickému zásahu do vlastníckych práv žalovaných, preto bolo rozhodnutie súdov v tejto otázke správne.

Posúdenie veci dovolacím súdom

21. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“ alebo „NS SR“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo vydané napadnuté rozhodnutie (§ 424 CSP), za splnenia tiež podmienok zastúpenia takejto strany a spísania jej dovolania v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalovaných 1/ a 2/ je prípustné.

22. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu z akýchkoľvek dôvodov a hľadísk.

23. Dovolací súd považuje za prospešné opakovane pripomínať, že dovolanie taktiež nepredstavuje opravný prostriedok, ktorý by mal slúžiť na odstránenie nedostatkov pri ustálení skutkového stavu veci. Dovolací súd nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery a rovnako nie je oprávnený preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení, už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie, nie je súdom skutkovým.

24. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

25. V danom prípade z dovolania žalovaných 1/ a 2/ vyplýva, že napádajú rozsudok odvolacieho súdu v celom jeho rozsahu na základe § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP

26. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa dovolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

27. V prípade uplatnenia dovolacieho dôvodu, ktorým je nesprávne právne posúdenie veci, je riadne vymedzenie tohto dovolacieho dôvodu v zmysle § 432 ods. 2 CSP nevyhnutným predpokladom pre posúdenie prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP. Len konkrétne označenie právnej otázky, ktorú podľa dovolateľov riešil odvolací súd nesprávne, umožňuje totiž dovolaciemu súdu posúdiť, či ide o otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a či sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, či je táto otázka riešená dovolacím súdom rozdielne alebo nebola riešená. Zároveň musí byť v dovolaní podanom z tohto dôvodu aj konkrétne označené jeho rozdielne rozhodnutie alebo rozhodnutie, od ktorého sa odvolací súd odklonil, riešiacie otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu alebo tvrdenie, že táto právna otázka nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešená.

28. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP má osobitný význam vzájomný vzťah medzi „právnou otázkou“ a „rozhodovacou praxou dovolacieho súdu“. Pre právnu otázku v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“ (R 83/2018).

29. Ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu je vytváraná najvyššími súdnymi autoritami a vyjadrujú ju predovšetkým rozhodnutia a stanoviská najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Rozhodovanie v súlade s ustálenou súdnou praxou je naplnením spravodlivého procesu, princíp rovnosti, právnej istoty a legitímneho očakávania strán (čl. 2 ods. 1 a 2 a čl. 3 Základných princípov CSP). Do tohto pojmu však možno zaradiť aj prax vyjadrenú opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach Najvyššieho súdu SR, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané nepublikované rozhodnutia Najvyššieho súdu SR názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali (3Cdo/158/2017, 4Cdo/95/2017, 5Cdo/87/2017, 6Cdo/21/2017 a 6Cdo/129/2017).

30. Aby na základe dovolania podaného podľa tohto ustanovenia mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 432 ods. 1 CSP), musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti dovolania zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP (porovnaj sp. zn. 2Cdo/203/2016, 3Cdo/216/2017, 4Cdo/64/2018, 6Cdo/113/2017, 7Cdo/95/2017, 8Cdo/95/2017). K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže odvolací súd pristúpiť, len ak sú splnené uvedené predpoklady (po prijatí záveru o prípustnosti dovolania). Aj právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP, podobne ako predchádzajúca právna úprava, dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

31. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP môže byť len otázka právna (nie skutková otázka). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine či iného predpisu hmotného práva), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Predmetná otázka musí byť zároveň procesnou stranou nastolená v dovolaní. Právne otázky dovolateľky v dovolaní nenastolené a nepomenované nemajú z hľadiska prípustnosti dovolania podľa tohto ustanovenia relevanciu.

32. Vo vzťahu k tomuto dovolaciemu dôvodu dovolateľa predostreli dovolaciemu súdu tri právne otázky, v ktorých sa podľa ich názoru odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

33. V otázkach položených podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP dovolatelia poukázali na zriadenie vecného bremena v prospech každodobého vlastníka hnuteľnej veci. Z dovolania je možné identifikovať, že dovolatelia nepovažujú vodohospodárske diela za nehnuteľnosti v zmysle Občianskeho zákonníka, v prospech ktorých by bolo možné zriadiť vecné bremeno podľa Občianskeho zákonníka. Ďalej žiadali vyriešiť otázku, či v prípade nemožnosti zabezpečenia prístupu k stavbe inak, existuje dôvodnosť zriadiť vecné bremeno práva prechodu a prejazdu rozhodnutím súdu, a to aj v prípade, keď vlastník stavby má možnosť zabezpečiť si prístup k stavbe na základe iného práva, a to na základe zákonného oprávnenia vyplývajúceho mu z § 54 ods. 1 zákona o vodách ako vlastníkovi stavby? V tejto súvislosti poukázali na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5MCdo/18/2011.

34. Jednoznačná právna otázka, ktorou by sa dovolací súd mal zaoberať však z dovolania nie je celkom jasná, preto ju dovolací súd vyabstrahoval a konštatuje, že predmetná ČOV podľa zisteného skutkového stavu odvolacím súdom, ktorým je dovolací súd viazaný (§ 442 CSP), nebola v čase vydania rozsudku odvolacieho súdu skolaudovaná. Znamená to, že na tento prípad nebolo možné aplikovať ustanovenia § 52 až § 54 vodného zákona, keďže dielo zrealizované na základe stavebného povolenia, sa stane užívania schopným a zároveň splní definíčné kritériá tzv. vodnej stavby podľa vodného zákona až kolaudáciou, ktorá je nevyhnutnou na riadne (bezpodmienečné) užívanie stavby zrealizovanej na základe právoplatného stavebného povolenia a to len na určený/povolený účel. ČOV v tejto veci v posudzovanom čase nebola skolaudovaná, bola daná do užívania len na skúšobnú dobu.

35. Dovolací súd je názoru, že aplikovať vznik zákonného vecného bremena podľa § 54 vodného zákona (vstup na účel uskutočnenia údržby a opráv na vodnej stavbe na susediace pozemky s vodnou stavbou) v tejto veci možné nebolo, pretože vodná stavba definovaná v § 52 vodného zákona právne vznikne až kolaudáciou stavby podľa § 73 ods. 1 veta druhá vodného zákona. Na rozhodovanie týkajúce sa vodných stavieb sa totiž vzťahujú všeobecné predpisy o stavebnom konaní (§§ 76 - 84 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku /stavebný zákon/). Preto postup súdov v tomto spore zriadiť vecné bremeno konštitutívnym rozhodnutím civilného súdu je v súlade s § 151o ods. 1 Občianskeho zákonníka. ČOV, aj keď nie je skolaudovaná príslušným správny orgánom, je totiž podľa § 119 ods. 2 Občianskeho zákonníka stavbou spojenou so zemou pevným základom, a spĺňa tak pojmové znaky nehnuteľnosti podľa občianskeho práva.

36. Dovolací súd sa oboznámil aj s rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5MCdo/18/2011 z 27. mája 2014 a zistil, že názor, o ktorý sa opierali dovolatelia v dovolaní a od ktorého sa mal odvolací súd odkloniť v tejto veci, je časťou konštatácie časti rozsudku, v ktorej Najvyšší súd SR uviedol súhrn odôvodnenia súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu. Právny názor, na ktorý poukázali dovolatelia nespĺňa kritérium ustálenej rozhodovacej praxe Najvyššieho súdu SR podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, keďže poukázali na názor súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu, ktorý prezentovali ako rozhodovaciu prax odvolacieho súdu. Nešlo o záver odvolacieho súdu, a teda ani o jeho právny názor.

37. Dovolací súd nezistil odklon odvolacieho súdu ani od rozsudkov Najvyššieho súdu SR 5Cdo/410/2013 a 4Cdo/221/2010 v častiach, na ktoré dovolatelia poukazovali. V uvedených prípadoch súd riešil skutkovo iné prípady. V prvom prípade išlo už o zrealizovanú, avšak neoprávnenú stavbu na cudzom pozemku. V tomto prípade ale ide o stavbu povolenú, pretože na výstavbu ČOV bol daný súhlas vlastníka a bolo vydané stavebné povolenie. Pokiaľ ide o druhé rozhodnutie odvolacieho súdu, odklon nebol zistený, keďže vecné bremeno bolo v tomto prípade zriadené na základe a za podmienok stanovených v § 151o Občianskeho zákonníka. Dovolaciemu súdu potom nezostáva iné ako konštatovať, že dôvodnosť dovolania v tejto časti nezistil.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP

38. Otázkou relevantnou v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP je právna otázka, ktorá ešte nebola riešená dovolacími senátmi najvyššieho súdu, takže vo vzťahu k nej sa ani nemohla ustáliť rozhodovacia prax

dovolacieho súdu. Ak procesná strana vyvodzuje prípustnosť dovolania z tohto ustanovenia, musí: a/ konkretizovať právnu otázku doposiaľ neriešenú dovolacím súdom a b/ uviesť, ako by mala byť táto otázka správne riešená.

39. Nevyhnutnou podmienkou prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP je, že sa týka právnej otázky, na riešení ktorej založil odvolací súd svoje rozhodnutie. Toto ustanovenie dopadá len na takú právnu otázku, ktorú: a/ odvolací súd riešil [neponechal ju nepovšimnutou a pri svojich právnych úvahách nedotknutou, ale ju riadne nastolil, vysvetlil jej podstatu, vyjadril vo vzťahu k nej svoje právne úvahy (prípadne možnosti odlišných prístupov k jej riešeniu) a vysvetlil jej riešenie a tiež dôvody, so zreteľom na ktoré zvolil práve riešenie, na ktorom založil svoje rozhodnutie], a b/ (zároveň) dovolací súd ešte neriešil. Otázka, ktorou sa strany sporu, prípadne aj súd v konaní síce zaoberali, na vyriešení ktorej ale nie je v konečnom dôsledku založené dovolaním napádané rozhodnutie, nie je preto v zmysle ustanovenia, o ktorom je reč, rovnako relevantná.

40. V súvislosti s uplatneným dovolacím dôvodom v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP dovolatelia položili dovolaciemu súdu otázky, ktoré podľa ich názoru ešte neboli riešené v rozhodovacej praxi Najvyššieho súdu SR, a to otázky:

I. Je za mimoriadnych okolností možné nepriznať povinnému finančnú náhradu za zriadenie vecného bremena podľa ustanovenia § 151o ods. 3 Občianskeho zákonníka súdom;

II. Pokiaľ na mimoriadnych okolností možno náhradu nepriznať, je takouto mimoriadnou okolnosťou odôvodňujúcou nepriznanie finančnej náhrady za zriadenie vecného bremena podľa ustanovenia § 151o ods. 3 Občianskeho zákonníka súdom existencia verejného záujmu; alebo

III. Je takouto mimoriadnou okolnosťou odôvodňujúcou nepriznanie finančnej náhrady za zriadenie vecného bremena podľa ustanovenia § 151o ods. 3 Občianskeho zákonníka súdom skutočnosť, že v čase vybudovania stavby udelili vlastníci pozemku súhlas s vybudovaním stavieb za vopred dohodnutých podmienok?

41. Podľa § 151o ods. 1 Občianskeho zákonníka vecné bremená vznikajú písomnou zmluvou, na základe závetu v spojení s výsledkami konania o dedičstve, schválenou dohodou dedičov, rozhodnutím príslušného orgánu alebo zo zákona. Právo zodpovedajúce vecnému bremenu možno nadobudnúť tiež výkonom práva (vydržaním); ustanovenia § 134 tu platia obdobne. Na nadobudnutie práva zodpovedajúceho vecným bremenám je potrebný vklad do katastra nehnuteľností. Podľa § 151o ods. 2 Občianskeho zákonníka zmluvou môže zriadiť vecné bremeno vlastník nehnuteľnosti, pokiaľ osobitný zákon nedáva toto právo aj ďalším osobám. Podľa § 151o ods. 3 Občianskeho zákonníka ak nie je vlastník stavby zároveň vlastníkom príslušného pozemku a prístup vlastníka k stavbe nemožno zabezpečiť inak, súd môže na návrh vlastníka stavby zriadiť vecné bremeno v prospech vlastníka stavby spočívajúce v práve cesty cez príslušný pozemok.

42. Z článku 20 Ústavy Slovenskej republiky (zákon č. 460/1992 Zb.) je zjavné, že každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje. Zákon ustanoví, ktorý ďalší majetok okrem majetku uvedeného v čl. 4 tejto ústavy, nevyhnutný na zabezpečovanie potrieb spoločnosti, potravinovej bezpečnosti štátu, rozvoja národného hospodárstva a verejného záujmu, môže byť iba vo vlastníctve štátu, obce, určených právnických osôb alebo určených fyzických osôb. Zákon tiež môže ustanoviť, že určité veci môžu byť iba vo vlastníctve občanov alebo právnických osôb so sídlom v Slovenskej republike. Vlastníctvo zaväzuje. Nemožno ho zneužiť na ujmu práv iných alebo v rozpore so všeobecnými záujmami chránenými zákonom. Výkon vlastníckeho práva nesmie poškodzovať ľudské zdravie, prírodu, kultúrne pamiatky a životné prostredie nad mieru ustanovenú zákonom. Vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu. Iné zásahy do vlastníckeho práva možno dovoliť iba vtedy, ak ide o majetok nadobudnutý nezákonným spôsobom alebo z nelegálnych príjmov a ide o opatrenie nevyhnutné v demokratickej spoločnosti pre bezpečnosť štátu, ochranu verejného poriadku, mravnosti alebo práv a slobôd iných. Podmienky ustanoví zákon.

43. Ústavnokonformným výkladom dospel dovolací súd k záveru, že pri vzniku vecného bremena podľa § 151o ods. 3 Občianskeho zákonníka rozhodnutím súdu, nie je akceptovateľné v zásade zriadiť vecné bremeno bezodplatne, ale len za primeranú náhradu v súlade s čl. 20 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky. Okrem prípadu, ak sa na bezplatnom zriadení vecného bremena dotknuté osoby dohodnú. Dovolací súd sa domnieva, že na rozhodnutie o náhrade za zriadenie vecného bremena nie je potrebný návrh vlastníka pozemku pretože náhradu za zriadenie práva prechodu a prejazdu zodpovedajúceho vecnému bremenu určí civilný súd aj bez návrhu (pri použití § 135c Občianskeho zákonníka analogicky). Spôsob určenia tejto náhrady vymedzuje úvaha v rozhodnutí súdu, ktorá musí okrem iného prihliadať na všetky okolnosti prípadu, najmä prečo zostala stavba bez prístupu k verejnej komunikácii, rovnako sa súd musí zaoberať všetkými negatívnymi účinkami, ktoré pre pozemok a jeho vlastníka zriadenie vecného bremena prinesie (napr. narušenie súkromia, zníženie hodnoty pozemku, ale aj rozsah zaťaženia k celkovej výmere dotknutého pozemku, doba trvania vecného bremena, frekvencia a spôsob užívania oprávnenými osobami, atď.). Úvaha súdu musí byť riadne zdôvodnená.

44. V tomto prípade súd prvej inštancie i odvolací súd zdôvodnili rozhodnutie o bezodplatnom zriadení vecného bremena v bode 18. rozsudku odvolacieho súdu a str. 10 rozsudku súdu prvej inštancie, pričom síce vychádzali z celej chronológie tohto sporu a najmä prihliadli na udelenie súhlasu vlastníka pozemku so stavbou ČOV, čo bolo jednou z podmienok pre vydanie samotného stavebného povolenia, avšak opomenuli sa zaoberať negatívnymi dopadmi na žalovaných 1/ a 2/, vrátane ujmy, ktorá im v dôsledku zriadenia vecného bremena môže vzniknúť, rovnako neskúmali a nezohľadnili, že dochádza aj k právnomu zaťaženiu predmetných pozemkov žalovaných 1/ a 2/. Nezaoberali sa vo svojej úvahe dostatočne zásadnými kritériami pre stanovenie náhrady a jej výšky, na ktoré v bodoch 42. - 43. tohto uznesenia poukazuje dovolací súd.

45. Z vyššie uvedených dôvodov dospel Najvyšší súd SR k záveru, že na podklade dovolania žalovaných podľa § 421 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP, uskutočnia vecný dovolací prieskum v rozsahu zákona, je dovolanie čiastočne dôvodné. Preto dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu a aj súdu prvej inštancie zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

46. Podľa § 455 CSP ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu.

47. O trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania rozhodne súd prvej inštancie v novom rozhodnutí vo veci samej (§ 453 ods. 1 a 3 CSP). Dovolací súd s poukazom na uvedené zároveň zrušil aj uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 13C/200/2012-568 z 25. marca 2019 a uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 17Co/53/2020-707 zo dňa 21. októbra 2020 a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie o náhrade trov konania. Rovnako zrušil aj uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 13C/200/2012-808 z 21. februára 2022 a uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 13C/200/2012-839 zo dňa 27. apríla 2022, pretože o nároku na náhradu trov konania a výške náhrady sa bude znovu rozhodovať a to v závislosti od výsledku sporu.

48. Úlohou súdu prvého stupňa bude aj aktualizovať okruh žalobcov, keďže dovolací súd zistil, že ešte pred predložením veci dovolaciemu súdu prišlo k úmrtiu žalobcu 17/, čo súd prvej inštancie ponechal bez povšimnutia.

49. Uznesenie prijal senát Najvyššieho súdu SR pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.